Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om offentlige investeringer i energiinfrastruktur som en del af løsningen på klimaproblemerne

(initiativudtalelse)

(2022/C 486/10)

Ordfører: **Thomas KATTNIG**

Medordfører: **Lutz RIBBE**

Vedtaget på plenarforsamlingen	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
	Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet
Vedtaget i sektionen	7.9.2022
Vedtaget på plenum	22.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	162/7/8

1. **Konklusioner og anbefalinger**

1.1. Klimakrisens konsekvenser rammer Europa og verden hårdt. Selv om mulighederne for effektivt at tilpasse sig klimaændringerne er blevet bedre i de senere år, peger fagfolk på utilstrækkelig mobilisering af midler, utilstrækkeligt engagement fra borgernes og den private sektors side og manglende politisk lederskab som udestående problemer.

1.2. For at dække det voksende behov for elektricitet og opfylde klimamålene er der brug for en fordobling af investeringerne i elnettet til 55 mia. EUR årligt og en forhøjelse af midlerne til opførelse af ren produktionskapacitet til 75 mia. EUR årligt ([1]). På den baggrund har offentlige investeringer i intelligente og vedvarende energisystemer samt lagerinfrastruktur stor betydning for forsyningssikkerheden, bekæmpelsen af energifattigdom, overkommelige priser og skabelsen af arbejdspladser.

1.3. EØSU støtter Kommissionens forslag om at fremskynde og strømline godkendelsesprocedurerne for vedvarende energi og kortlægge såkaldte »særligt egnede områder« for sådanne projekter. Her findes der et betydeligt potentiale for en hurtigere energiomstilling. Derfor er det meget vigtigt, at det så konkret som muligt defineres, hvilke forenklinger der gælder for de såkaldte »go to-Areas«.

1.4. I den europæiske energilovgivning er klimabeskyttelse ikke anerkendt som et mål for reguleringen af nettene. Det betyder, at det også er vanskeligt for de nationale reguleringsmyndigheder at skabe incitamenter for at ombygge, udvide og modernisere elektricitetsdistributionsnettene, så de lever op til klimaneutralitetskravene.

1.5. Med hensyn til den fremtidige tilrettelæggelse af energisystemer og infrastruktur har EØSU gentagne gange understreget betydningen af, at alle forbrugere — husholdninger, virksomheder og energifællesskaber — deltager aktivt i udviklingen af intelligente energisystemer, og at der indføres incitamenter, så civilsamfundet kan deltage i energiomstillingen og bidrage til finansieringen heraf.

([1]) Konklusioner fra elektricitetsbrancheorganisationen Eurelectric.

1.6. Blandt de store økonomier er EU den, der investerer færrest offentlige midler i de rene energiteknologier, der er nødvendige for dekarboniseringen, og det svækker EU's konkurrenceevne. Siden liberaliseringen af markedet blev indledt, er elektricitetsvirksomhedernes investeringer gået tilbage. Denne tilbagegang i investeringer har ført til flaskehalse i forsyningen og lægger hindringer i vejen for den fortsatte udbygning af vedvarende energiformer. EØSU støtter derfor Kommissionens forslag om at anvende genopretningsplanerne og genopretnings- og resiliensfaciliteten samt yderligere midler fra Samhørighedsfonden og EU's landbrugspolitik til gennemførelse af REPowerEU-planen.

1.7. Markedets udformning og regulering skal tilpasses de nye rammevilkår, hvor vedvarende energi vil være dominerende (herunder en mere decentraliseret produktion og øget forbrug på stedet). Der skal skabes de nødvendige forudsætninger for de forskellige aktørers aktiviteter og sikres en passende forbrugerbeskyttelse. EØSU glæder sig over, at Kommissionen vil undersøge mulighederne for at optimere udformningen af elektricitetsmarkedet, og går udtrykkeligt ind for markedsevalueringer, som analyserer alle potentielle aktørers adfærd på energimarkedet og udformningen af energimarkedet. Under alle omstændigheder understreger EØSU betydningen af en omfattende konsekvensanalyse forud for ethvert forslag.

1.8. EØSU anbefaler endnu en gang at anvende »den gyldne regel« for offentlige investeringer for at sikre produktiviteten og det sociale og økologiske grundlag for de kommende generationers trivsel.

1.9. Blandede finansieringsformer med inddragelse af private investorer er kun en mulighed, hvis det sikres, at udbuddene gennemføres på en gennemsigtig måde, og at det ikke medfører ekstra uberettigede udgifter for det offentlige i forhold til en offentlig finansiering. Der skal være fuld gennemsigtighed med hensyn til berettigede ekstraudgifter. Det er så meget desto vigtigere, at sådanne modeller baseret på blandet finansiering klart definerer rettigheder og forpligtelser, præciserer ansvarsspørgsmål og sørger for et effektivt og hurtigt konfliktløsningssystem for at undgå yderligere omkostninger på lang sigt og uhensigtsmæssige problemer med ansvarsforholdet.

1.10. EØSU understreger, at en »retfærdig omstilling« ikke kun er et spørgsmål om finansieringen af omstillingen. Den omfatter også målsætningen om at skabe anstændigt arbejde, arbejdspladser af høj kvalitet og social sikkerhed samt bevare de europæiske virksomheders konkurrenceevne, og den kræver særlige foranstaltninger på alle niveauer, især det regionale.

1.11. EØSU er overbevist om, at der især bør være fokus på at definere udbygningen af nettene som en vigtig offentlig interesse, indarbejde klimabeskyttelse som et mål for reguleringen og generelt sikre en bedre synkronisering ved planlægningen af vedvarende energi og elnettet. I den forbindelse er det helt nødvendigt, at der stilles konkrete krav i EU-retten.

1.12. Udviklingen i det seneste årti, udfordringerne i forbindelse med udbygningen af nettene, den massive stigning i energipriserne, risikoen for cyberangreb og sidst, men ikke mindst krigen i Ukraine viser med al tydelighed, hvad der er sagens kerne: nemlig spørgsmålet om, hvem der i fremtiden kommer til at have råderetten over en så central infrastruktur som energinettet. Der er således tale om en primær offentlig interesse. Dette ville logisk set forudsætte et offentligt ejerskab, som er forpligtet overfor almenvellet, og som arbejder på at fjerne de eksisterende uligheder.

1.13. Spørgsmålet om fordele og ulemper ved offentligt og privat ejerskab og/eller privat finansiering af energiinfrastruktur for et velfungerende energimarked er uden tvivl vigtigt, og det bør tages op i forbindelse med Kommissionens planlagte evaluering af mulighederne for at optimere udformningen af energimarkedet. Resultaterne af en sådan analyse kan tjene som et nyttigt beslutningsredskab for medlemsstaterne, som er ansvarlige for at træffe afgørelser om offentligt eller privat ejerskab af energiinfrastrukturer. Energi er efter EØSU's mening ikke kun en strategisk råvare for hele EU's økonomi, men også et offentligt gode. EØSU opfordrer derfor Kommissionen til at analysere nærmere, hvilke virkninger og konsekvenser det vil have at privatisere og liberalisere den europæiske energisektor med hensyn til sektorens stabilitet, forsyningssikkerheden og elmarkedets funktion, og til at omsætte resultaterne til en omlægning af hele energisektoren, som omfatter muligheder for at styrke de nationale og offentlige sektorers rolle.

2. **Baggrund**

2.1. Klimakrisens konsekvenser rammer allerede i dag milliarder af mennesker i hele verden, men også økosystemer, som det tydeligt fremgår af de seneste rapporter fra Det Mellemstatslige Panel om Klimaændringer (IPCC). Dette sker, selv om temperaturstigningen endnu ikke er nået op på målet om maksimalt 1,5 grader, som blev fastsat i Paris. Det er især problematisk, at de systemer og grupper, som vil blive hårdest ramt af hedebølger, tørke, oversvømmelser, sygdomme og mangel på vand og fødevarer, ofte har de færreste ressourcer til at håndtere disse problemer.

2.2. I de seneste år er mulighederne for en effektiv tilpasning til klimaforandringerne øget. De foranstaltninger, der er gennemført og planlagt, er imidlertid ikke tilfredsstillende i store dele af Europa. Fagfolk peger på utilstrækkelig mobilisering af finansielle midler, et for ringe engagement fra borgernes og den private sektors side samt manglende politisk ledelse.

2.3. De store beløb, som europæiske lande for øjeblikket hurtigt stiller til rådighed til militære formål på grund af krigen i Ukraine, giver anledning til at frygte, at finansielle midler bliver bundet, og at konsekvensen kan blive forsinkelser i klimabeskyttelsen. EØSU bifalder derfor de foranstaltninger og instrumenter, som Kommissionen har bebudet i REPowerEU-planen ([2]) for at mindske EU's afhængighed af fossile brændstoffer, navnlig fra Rusland, ved at træffe energibesparende foranstaltninger, fremskynde omstillingen til vedvarende energi, fremme diversificeringen af leverandører og forene kræfterne for at opnå et mere modstandsdygtigt energisystem og en ægte energiunion.

2.4. For at opfylde klimamålene skal kapaciteten for vedvarende energi mere end fordobles. Allerede i dag beløber udgifterne til grøn elektricitet, som ikke kan anvendes eller transporteres, og hvor produktionen derfor må reguleres, sig til beløb på flere hundrede millioner euro årligt i store lande som Tyskland. Dette samfundsøkonomiske tab vil blive meget større, hvis der ikke hurtigt sker en udbygning af elnettene og lagerkapaciteterne, samtidig med at mulighederne for at benytte elektriciteten direkte på stedet forbedres. Det er vigtigt at afstemme udviklingen af energinettene med målet om klimaneutralitet i forbindelse med netplanlægning og -regulering. Distributionsnettene spiller en afgørende rolle i den henseende. De fleste anlæg til vedvarende energi tilsluttes disse net.

2.5. For at opfylde disse krav er der brug for en fordobling af investeringerne i elnettet til 55 mia. EUR årligt og en forhøjelse af midlerne til opførelse af ren produktionskapacitet til 75 mia. EUR årligt ([3]). I den forbindelse understreger EØSU merværdien af Kommissionens forslag om hurtige godkendelsesprocedurer for projekter baseret på vedvarende energi og etableringen af såkaldte »særligt egnede områder« for sådanne projekter. EØSU støtter en fremskyndelse og strømlining af godkendelsesprocedurerne for vedvarende energi. I den forbindelse bør der især fokuseres på distributionsnettene, da det som regel er dem, de vedvarende producenter leverer til.

2.6. På den baggrund har offentlige investeringer i intelligente og vedvarende energisystemer stor betydning for forsyningssikkerheden, bekæmpelse af energifattigdom, overkommelige priser og skabelsen af arbejdspladser. Der er ikke tvivl om, at den grønne omstilling i form af den europæiske grønne pagt vil få stor indvirkning på beskæftigelsessituationen i CO_2-intensive energisektorer. Samtidig opstår der en række nye beskæftigelsesmuligheder gennem en hensigtsmæssig forhøjelse af de offentlige investeringer i klimaneutrale energisystemer. Dette kræver et passende budgetmæssigt råderum gennem en omstrukturering af den budgetpolitiske ramme, sådan som EØSU har foreslået det i sin initiativudtalelse *Omarbejdning af EU's finanspolitiske rammer med henblik på en bæredygtig genopretning og en retfærdig omstilling* fra oktober 2021.

2.7. I den europæiske energilovgivning er klimabeskyttelse hidtil ikke anerkendt som et mål for reguleringen af nettene. Det betyder, at det også er vanskeligt for de nationale reguleringsmyndigheder at skabe incitamenter for at ombygge, udvide og modernisere elektricitetsdistributionsnettene, så de lever op til klimaneutralitetskravene.

([2]) REPowerEU-planen, COM(2022) 230 final.
([3]) Konklusioner fra elektricitetsbrancheorganisationen Eurelectric.

2.8. Med hensyn til den fremtidige tilrettelæggelse af energisystemer og infrastruktur har EØSU gentagne gange understreget betydningen af, at alle forbrugere — husholdninger, virksomheder og energifællesskaber — deltager aktivt i udviklingen af intelligente energisystemer. Desværre har der hidtil kun været tale om løfter og ikke synlige initiativer på dette område. EØSU opfordrer til, at der langt om længe skabes incitamenter, der kan aktivere producent-forbrugere, fællesskaber for vedvarende energi eller borgerenergifællesskaber, så civilsamfundet kan blive involveret i energiomstillingen, og forbrugerne får mulighed for at deltage aktivt på markedet. Dette kan også bidrage til at mindske problemet med de stadig voksende udgifter til regulering af vedvarende energi, som skyldes flaskehalse i nettene.

2.9. EØSU går ind for en skærpet tilpasning af EU's regler om de transeuropæiske energinet (TEN-E) til den grønne pagts mål, som navnlig omfatter dekarbonisering af energisystemet, omstilling til klimaneutralitet, udvikling af vedvarende energikilder, energieffektivitet samt forebyggelse af risikoen for energifattigdom. Energinettene spiller en central rolle med hensyn til at skabe balance og modstandsdygtighed i energisystemet samt udvikle dette, og EØSU mener derfor, at forordningen bør være mere målrettet mod energisystemets integration med henblik på at fremme alle former for kulstofneutral energi og sætte en stopper for enhver form for desintegration. På den baggrund er det positivt, at Rådet og Europa-Parlamentet har taget initiativ til foruden vedvarende energikilder også at definere distributionsnet som »en overordnet offentlig interesse«.

2.10. De aktuelle prisstigninger belaster såvel de europæiske borgere som virksomhederne. EØSU bemærker med beklagelse, at udvalgets opfordring ([4]) til at mindske den strategiske afhængighed af upålidelige tredjeparter hidtil ikke er blevet omsat til handling af de politiske ledere, men at denne afhængighed tværtimod er blevet større. Rusland er den største eksportør af olie, naturgas og kul til EU, og mange atomkraftværker er afhængige af russiske brændselsstave og teknologier. Den aktuelle energipriskrise ville have ramt de europæiske borgere og virksomheder langt mindre hårdt, hvis Europa som lovet allerede havde reduceret importen af fossile brændstoffer. EØSU glæder sig derfor over de tiltag til hurtigt at mindske denne afhængighed, navnlig af Rusland, der præsenteres i REPowerEU-planen. EØSU støtter EU-institutionernes og medlemsstaternes bestræbelser på effektivt at løse prisproblemet i overensstemmelse med meddelelsen fra oktober 2021, meddelelsen om elmarkedet COM(2022) 236 final og de værktøjer, der tilbydes i henhold til de midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte.

2.11. På baggrund af den aktuelle udvikling gør EØSU igen opmærksom på, at det ikke primært bør dreje sig om at diversificere afhængigheden, men derimod om så vidt muligt at realisere en »strategisk uafhængighed og autonomi på energiområdet«. De vedvarende energiformer og brint vil være en drivende kraft i dekarboniseringsprocessen, og produktionen af denne energi bør så vidt muligt foregå internt i EU.

2.12. I kombination med betydelige energibesparende foranstaltninger kan LNG i øjeblikket udgøre en erstatning for russisk naturgas på kort til mellemlang sigt i nogle regioner. På lang sigt er grøn brint en klimakompatibel mulighed, hvis den er tilgængelig i tilstrækkelige mængder og til en rimelig pris. I det omfang Europa ikke selv kan producere den gas, der er behov for — hvilket åbenbart er tilfældet for LNG, mens uafhængighed af import fortsat er en mulighed i forbindelse med brint — er det vigtigt at drage den rigtige lære af den russiske katastrofe. EØSU opfordrer indtrængende til, at Europa udviser særlig forsigtighed i forbindelse med ressourcer til erstatning for russisk gas, når det gælder deres indvirkning på miljøet og ny afhængighed af tredjelande, som ikke deler de europæiske værdier som demokrati, overholdelse af menneskerettighederne og retsstatsprincippet.

2.13. Blandt de store økonomier er EU den, der investerer færrest offentlige midler i de teknologier til fremstilling af ren energi, der er nødvendige for dekarboniseringen, og det bringer Unionens globale konkurrenceevne i fare. Desuden advarer Den Europæiske Revisionsret om, at REPowerEU-strategien ikke kan mobilisere tilstrækkelige midler. EØSU støtter derfor Kommissionens forslag om at anvende genopretningsplanerne og genopretnings- og resiliensfaciliteten samt yderligere midler fra Samhørighedsfonden og EU's landbrugspolitik til gennemførelse af REPowerEU-planen.

([4]) EØSU's udtalelse om energipriser (EUT C 275 af 18.7.2022, s. 80).

2.14. Konsekvenserne af krigen i Ukraine ses i nogle EU-medlemsstater og på EU-plan som det endelige argument for større uafhængighed på energiområdet og mere klimaneutralitet. Dette hilser EØSU velkommen. Der tegner sig imidlertid et broget billede: En øget brug af flydende gas og en tilbagevenden til kul er til debat og kan resultere i et tilbageslag for energiomstillingen. EØSU er kritisk over for dette, men er klar over, at flere muligheder for at producere energi på kort sigt bidrager til energisikkerheden som en nødforanstaltning. Ud over vind- og solenergi er det derfor vigtigt at gøre brug af de mange forskellige kulstoffattige energikilder, der er økonomisk og miljømæssigt forenelige med energisystemet. Samtidig efterlyser udvalget en større indsats i forbindelse med den grønne omstilling af energisystemet.

2.15. European Federation of Public Service Unions (EPSU) har udsendt en rapport ([5]), som bekræfter, at liberaliseringen af energisystemet kun har leveret få svar på den fremadskridende klimakrise. Den udbredte anvendelse af brugbare alternativer til kulstofemitterende energikilder er for størstedelens vedkommende gjort mulig ved hjælp af betydelig offentlig støtte og er ikke en konsekvens af den frie konkurrence på markedet. Rapporten viser, at forpligtelserne i henhold til Parisaftalen ikke kan opfyldes uden en ændring af den nuværende model for energisystemet i Europa.

3. **Generelle bemærkninger**

3.1. På grund af de hastige klimaforandringer og den aktuelle energikrise er det nødvendigt med investeringer i infrastrukturen inden for kort tid for at nå målet om klimaneutralitet inden 2050 og sikre energiforsyningen. Samtidig har stigningen i energipriserne vist svaghederne på energimarkedet. Der bør stilles grundlæggende spørgsmål om fremtiden for energi, som skal sikre en miljøvenlig, prismæssigt overkommelig og pålidelig energiforsyning og retten til energi. EØSU henviser udtrykkeligt til det presserende behov for offentlige investeringer for at nå målet om uafhængighed af importen af russisk gas og støtter de foranstaltninger, som Kommissionen har foreslået i REPowerEU-planen i den henseende.

3.2. I den forbindelse skal der tages hensyn til såvel udformningen af markedet som reguleringen af det, tilvejebringelse af de nødvendige betingelser for de enkelte aktører samt styrkelse af en passende forbrugerbeskyttelse. EØSU glæder sig over, at Kommissionen vil undersøge mulighederne for at optimere udformningen af elektricitetsmarkedet, og noterer sig Kommissionens analyse af el- og gasmarkederne og de foreslåede foranstaltninger til håndtering af de høje energipriser samt forslagene til forbedring af energinet og lagringskapacitet samt de gentagne løfter om at forbedre markedsadgangen for små aktører (prosumenter) og garantere forsyningssikkerheden.

3.3. Udformningen og reguleringen af markedet skal tilpasses de nye rammevilkår, hvor vedvarende energi vil spille en dominerende rolle. Stikord: en mere decentraliseret produktion og øget forbrug på stedet. For at dette kan ske, er det imidlertid nødvendigt at skabe de nødvendige forudsætninger for de forskellige aktører, og der skal sikres en passende forbrugerbeskyttelse. Det er nødvendigt at foretage markedsvurderinger, der analyserer adfærden hos alle potentielle aktører på energimarkedet og energimarkedets udformning. Under alle omstændigheder understreger EØSU betydningen af en omfattende konsekvensanalyse forud for ethvert forslag. EØSU påpeger det presserende behov for at bekæmpe høje elpriser, herunder poolingen af el- og gaspriser, som har en negativ indvirkning på medlemsstaternes økonomier.

3.4. Spørgsmålet om, i hvilken grad og med hvilken udformning af markedet det er muligt at opnå forsyningssikkerhed ved hjælp af markedsinstrumenter, har længe været skubbet i baggrunden. Grundlæggende giver et energisystem, som er baseret på vedvarende energi (der for en stor dels vedkommende er produceret på hjemmemarkedet), en høj grad af forsyningssikkerhed. Forsyningssikkerheden kommer imidlertid ikke af sig selv — en hensigtsmæssig lovramme er en

([5]) A Decarbonised, Affordable and Democratic Energy System for Europe. https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Going%20Public_EPSU-PSIRU%20Report%202019%20-%20EN.pdf.

nødvendig forudsætning. Det er især vigtigt med intelligente net, som sender klare signaler til de mange millioner producenter og forbrugere, så de kan forholde sig hensigtsmæssigt i forhold til systemet og på den måde bidrage til forsyningssikkerheden.

3.5. Med hensyn til finansieringen af infrastrukturprojekter har restriktive budgetregler tidligere igen og igen vist sig at være den største barriere for de offentlige myndigheder. Målet må derfor være at undtage projekter i tilknytning til den europæiske grønne pagt, energiuafhængighed samt den digitale sektor fra alle de regler, som forhindrer denne type offentlige investeringer. Derfor anbefaler EØSU i overensstemmelse med sin udtalelse om *Omarbejdning af EU's finanspolitiske ramme* ([6]) at anvende »den gyldne regel« for offentlige investeringer for at sikre produktiviteten og det sociale og økologiske grundlag for de kommende generationers trivsel.

3.6. Blandede finansieringsformer med inddragelse af private investorer er kun en mulighed, hvis det sikres, at udbuddene gennemføres på en gennemsigtig måde, og at det ikke medfører ekstra uberettigede udgifter for det offentlige i forhold til en offentlig finansiering. Der skal være fuld gennemsigtighed med hensyn til berettigede ekstraudgifter. I en rapport fra Den Europæiske Investeringsbank var konklusionen, at eksempelvis OPP-kontrakter på vejtransportområdet i Europa i gennemsnit var 24 % dyrere end sammenlignelige projekter med traditionel finansiering ([7]). Det er så meget desto vigtigere, at sådanne modeller baseret på blandet finansiering klart definerer rettigheder og forpligtelser, præciserer ansvarsspørgsmål og sørger for et effektivt og hurtigt konfliktløsningssystem for at undgå yderligere omkostninger på lang sigt og uhensigtsmæssige problemer med ansvarsforholdet.

3.7. Kommissionen påpeger med rette, at offentlige investeringer kan og skal udløse private midler. Men REPowerEU-meddelelsen omfatter ikke refinansiering af de respektive offentlige midler. Afskaffelse af subsidier til fossile ressourcer er et eksempel på, hvordan dette kan foregå. Beskatning af uventede fortjenester, der skyldes den store olie- og gaskrise, og som kommer til udtryk i enorme ekstraoverskud, særlig til de store olieselskaber, er et andet. EØSU er bekymret over, at meget høje fortjenester for energiselskaber på den ene side og øget energifattigdom som følge af eksplosionen i energipriser på den anden udgør en farlig social cocktail. EØSU foreslår, at toppen tages af disse fortjenester ved hjælp af afgifter og gives videre som økonomisk kompensation til energiforbrugerne, f.eks. økonomisk svagere husholdninger eller energiintensive virksomheder, og bruges til at udbygge produktionen af vedvarende energi og den nødvendige netinfrastruktur, ikke mindst i lyset af at dette allerede drøftes eller er ved at blive gennemført i nogle medlemsstater. EØSU er af den opfattelse, at man bør være meget på vagt i forhold til, hvor denne form for afgifter pålægges for ikke at afskrække energiselskaber fra at investere i kulstoffattige løsninger. EØSU opfordrer Kommissionen til at fremsætte forslag til foranstaltninger herom uden yderligere forsinkelse.

3.8. Hensigten og formålet med infrastrukturen er først og fremmest, at den fungerer, og ikke, at den som et mål i sig selv skal transportere elektricitet fra A til B og dermed give et løbende afkast. Udviklingen i det seneste årti, udfordringerne i forbindelse med udbygningen af nettene, den massive stigning i energipriserne, risikoen for cyberangreb og sidst, men ikke mindst krigen i Ukraine viser med al tydelighed, hvad der er sagens kerne: nemlig spørgsmålet om, hvem der i fremtiden kommer til at have råderetten over en så central infrastruktur som energinettet. Der er således tale om en primær offentlig interesse. Dette ville logisk set forudsætte et offentligt ejerskab, som er forpligtet overfor almenvellet, og som arbejder på at fjerne de eksisterende uligheder.

3.9. EØSU understreger, at en »retfærdig omstilling« ikke kun er et spørgsmål om finansieringen af omstillingen. Den omfatter også målsætningen om at skabe anstændigt arbejde, arbejdspladser af høj kvalitet og social sikkerhed samt bevare de europæiske virksomheders konkurrenceevne, og den kræver særlige foranstaltninger på alle niveauer, især det regionale. Andre nøglefaktorer i en »retfærdig omstilling« er en aktiv og organiserende rolle for den offentlige sektor og demokratisk inddragelse af arbejdsmarkedets parter på alle niveauer.

([6]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om omarbejdning af EU's finanspolitiske ramme med henblik på en bæredygtig genopretning og en retfærdig omstilling (EUT C 105 af 4.3.2022, s. 11).

([7]) EIB 2006. Ex ante construction costs in the European road sector: a comparison of public-private partnerships and traditional public procurement. Economic and Financial Report 2006/01, Blanc-Brude, F., Goldsmith, H. and Välilä, T., https://www.eib.org/attachments/efs/efr_2006_v01_en.pdf.

3.10. Energinettet er en del af den kritiske infrastruktur. Hvis denne infrastruktur bortfalder eller bliver beskadiget, kan det skabe ødelæggende forsyningskriser og bringe den offentlige sikkerhed i fare. Kritisk infrastruktur som f.eks. transport, sundhedsydelser, finansvæsenet og sikkerhedssektoren — for blot at nævne nogle få — befinder sig på grund af de seneste årtiers liberaliserings- og privatiseringsbølge i Europa i stigende omfang i hænderne på private aktører. Dette er problematisk, da sektorerne er indbyrdes forbundne, og en sektors sårbarhed forringer eller forhindrer driften af den øvrige kritiske infrastruktur (kaskadeeffekt). Denne gensidige afhængighed er dels vanskelig at forudse, dels er det i almenvellets interesse at sikre, at alle elementer af den kritiske infrastruktur fungerer. Specielt i tilfælde af forstyrrelser på markedet eller i tilfælde af katastrofer er det afgørende, at offentlige koordinerende instanser, som har råderetten, kan gribe ind for at sikre en geografisk koordineret resiliens. Disse risici er særlig store i forbindelse med elektricitet, da den avancerede civilisation i det 21. århundrede praktisk talt er utænkelig uden, og omfattende strømafbrydelser ville føre til et sammenbrud af hele samfundet.

3.11. Da bygninger i Europa står for godt 40 % af energiforbruget, er det afgørende for især energiomstillingen og en øget energieffektivitet i boligsektoren at finde frem til en intelligent kombination af nye teknologier, effektive renoveringer og fremme af nye modeller for inddragelse af borgerne. Direktivet om det indre marked for elektricitet fremmer denne inddragelse af forbrugerne i produktionen af vedvarende elektricitet og danner et vigtigt grundlag for accepten af den decentrale energiproduktion. I den forbindelse er det vigtigt med en harmonisering, der omfatter hele EU, så det størst mulige antal husholdninger i Europa kan deltage i energiomstillingen. Koncepter baseret på deling af energi og borgerenergi generelt skaber relevante perspektiver for udnyttelse af energinet til den lokale, behovsorienterede forsyning, som aflaster nettet.

3.12. EØSU bekræfter sin holdning om, at målet er at sænke emissionerne så meget som muligt til så lave samfundsøkonomiske omkostninger som muligt. EØSU anbefaler, at man kombinerer instrumenter, som er kompatible med et velreguleret marked og om nødvendigt lovgivningsmæssige foranstaltninger, herunder finansielle instrumenter, med støtte fra den flerårige finansielle ramme og NextGenerationEU for at bidrage til et mere effektivt energimiljø. Det må imidlertid også stå klart, at der på de områder, hvor der på grundlag af en omhyggelig analyse er veldokumenterede tegn på et eksisterende eller truende markedssvigt, vil være behov for, at det offentlige afhjælper dette, f.eks. gennem investeringer eller indgreb i markedet.

4. **Særlige bemærkninger**

4.1. Når der investeres i infrastruktur, drejer det sig om at fremme forsyningssikkerheden og udbygge den vedvarende energi hurtigt, effektivt og omkostningseffektivt til gavn for såvel forbrugerne som erhvervslivet. I den forbindelse opstår et helt afgørende spørgsmål: Hvem kommer til at have råderetten over så central infrastruktur som energinettet og lagerinfrastrukturen fremover? Siden liberaliseringen af markedet blev indledt, er elektricitetsvirksomhedernes investeringer gået tilbage. Denne tilbagegang i investeringer — i nettet såvel som i produktionen — har ført til flaskehalse i forsyningen og lægger hindringer i vejen for den fortsatte udbygning af vedvarende energiformer.

4.2. Økonomisk set er spørgsmålet, hvorfor et energinet, som er en attraktiv investering for investorer, fordi den er pålidelig, ikke også skulle være attraktiv for staten. Det udbytte, som årligt udbetales fra private selskaber, kunne ved offentligt ejerskab geninvesteres til gavn for almenvellet, hvilket ville aflaste de offentlige budgetter. Dette gælder ikke mindst, da det tidligere har vist sig i forbindelse med enkelte delvise privatiseringer, at offentligt ejerskab alene af økonomiske grunde ville have været en klogere beslutning. En række medlemsstater benytter allerede offentlige eller delvist offentlige strukturer. Samtidig kan der registreres en tendens til, at kommuner tager opgaver tilbage. Spørgsmålet om fordele og ulemper ved offentligt og privat ejerskab og/eller privat finansiering af energiinfrastruktur for et velfungerende energimarked er uden tvivl vigtigt, og det bør tages op i forbindelse med Kommissionens planlagte evaluering af mulighederne for at optimere udformningen af energimarkedet. Resultaterne af en sådan analyse kan tjene som et nyttigt beslutningsredskab for medlemsstaterne, som er ansvarlige for at træffe afgørelser om offentligt eller privat ejerskab af energiinfrastrukturer.

4.3. På den baggrund får den lokale og regionale energiforsyning og genkommunaliseringen af forsyningsvirksomheder stadig større betydning, specielt i forbindelse med decentraliseringsstrategier. I den forbindelse spiller offentlige investeringer en afgørende rolle for den decentrale energiproduktion på kommunalt niveau. Yderligere støttemuligheder såsom direkte finansiering via fonde bør undersøges. Tagene på offentlige bygninger er særligt velegnede til at forsyne hele kvarterer med billig solenergi.

4.4. I nogle medlemsstater tilbydes der økonomiske incitamenter for at fremme udbygningen af solcelleanlæg. Østrig, Belgien, Litauen, Luxembourg og Spanien kræver i et brev til Kommissionen, at det under visse betingelser skal være obligatorisk at forsyne kontorbygninger, supermarkeder, flade tage og industrianlæg med solcelleanlæg. Også i forbindelse med nyopførelse og renovering af huse bør solcelleanlæg blive normen. De opfordrer Kommissionen til at stille flere midler fra EU-budgettet til rådighed for udbygningen. EØSU er positiv over for denne idé og opfordrer Kommissionen til at foretage en analyse af, hvilke investeringer, regler og støtteforanstaltninger, f.eks. inden for forskning og udvikling, der skal til for at sætte gang i udbygningen af solcelleanlæg og produktionen i EU.

4.5. Energi som et samfundsgode: EØSU minder i den forbindelse om gennemførelsen af EU's fælles værdier, når det gælder tjenesteydelser af almen økonomisk interesse som omhandlet i artikel 14 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF), jf. protokol nr. 26 om tjenesteydelser af almen interesse. Dermed kan der sørges for større effektivitet og overkommelige priser, ligesom markedssvigt kan forhindres.

4.6. Den aktuelle energikrise gør det klart, at energi har en særlig betydning som et samfundsrelevant gode. Foruden bevarelsen af arbejdspladser af høj kvalitet og beskæftigelsen bliver sammenhængen med sociale og miljømæssige aspekter tydelig. Offentligt ejerskab kan sikre demokratisk kontrol, offentlige investeringer, forsyningssikkerhed og en retfærdig fordeling af omkostningerne til omstilling af energisektoren til vedvarende energiformer.

4.7. For at undgå fejlinvesteringer er det nødvendigt at fjerne eksisterende uklarheder og modsætningsforhold i tilknytning til det nye energisystems væsentlige strukturer, markedsarkitekturen, markedsrollerne og markedsreglerne, og først og fremmest skal der hurtigst muligt skabes klarhed over de sociale virkninger for beskæftigede og forbrugere. I den forbindelse spiller en retfærdig fordeling af investeringsomkostningerne en central rolle. Det samme gælder for en retfærdig fordeling af de mulige gevinster. Spørgsmålene om, hvordan investeringsbehovet kan opfyldes og rentabiliteten sikres, er blandt de vigtige spørgsmål, som skal besvares for at sikre et optimalt fungerende energimarked på længere sigt. EØSU noterer sig konklusionerne i ACER's undersøgelse og meddelelsen om elektricitets- og gasmarkederne og glæder sig over, at Kommissionen har til hensigt at vurdere elmarkedet.

4.8. Et vigtigt aspekt i forbindelse med energiomstillingen vil være koordinering og tilrettelæggelse i et samspil mellem importører, regionale netoperatører, borgerenergiselskaber, egenforbrugere af vedvarende energi og energifællesskaber, som anvender deres elektricitet lokalt, lagringsvirksomheder og leverandører.

Bruxelles, den 22. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

BILAG

Følgende ændringsforslag blev forkastet, men opnåede mindst en fjerdedel af de afgivne stemmer:

Punkt 2.9

Ændres som følger:

Sektionens udtalelse	Ændringsforslag
EØSU går ind for en skærpet tilpasning af EU's regler om de transeuropæiske energinet (TEN-E) til den grønne pagts mål, som navnlig omfatter dekarbonisering af energisystemet, omstilling til klimaneutralitet, udvikling af vedvarende energikilder, energieffektivitet samt forebyggelse af risikoen for energifattigdom. Energinettene spiller en central rolle med hensyn til at skabe balance og modstandsdygtighed i energisystemet samt udvikle dette, og EØSU mener derfor, at forordningen bør være mere målrettet mod energisystemets integration med henblik på at fremme alle former for kulstofneutral energi og sætte en stopper for enhver form for desintegration. På den baggrund er det positivt, at Rådet og Europa-Parlamentet har taget initiativ til foruden vedvarende energikilder også at definere distributionsnet som »en overordnet offentlig interesse«.	EØSU går ind for en skærpet tilpasning af EU's regler om de transeuropæiske energinet (TEN-E) til den grønne pagts mål, som navnlig omfatter dekarbonisering af energisystemet, omstilling til klimaneutralitet, udvikling af vedvarende energikilder, energieffektivitet samt forebyggelse af risikoen for energifattigdom. Energinettene spiller en central rolle med hensyn til at skabe balance og modstandsdygtighed i energisystemet samt udvikle dette, og EØSU mener derfor, at forordningen bør være mere målrettet mod energisystemets integration med henblik på at fremme alle former for kulstofneutral energi, ***herunder atomkraft,*** og sætte en stopper for enhver form for desintegration. På den baggrund er det positivt, at Rådet og Europa-Parlamentet har taget initiativ til foruden vedvarende energikilder også at definere distributionsnet som »en overordnet offentlig interesse«.

Begrundelse

Produktion af atomkraft spiller og vil fortsat spille en vigtig rolle blandt de mange forskelige lavemissionsteknologier, som fremhævet af kommissionsformand Ursula von der Leyen i hendes seneste taler.

Resultat af afstemningen om ændringsforslaget:

Stemmer for: 44

Stemmer imod: 109

Hverken for eller imod: 14